

Najnovija dešavanja u sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava u oblasti slobode izražavanja

Freedom of expression and freedom of the media

<http://horizontal-facility-eu.coe.int>

Finansirano
od strane Evropske unije i
Savjeta Evrope

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implementirano
od strane Savjeta Evrope

Bilten br. 1
Najnovija dešavanja u sudskoj praksi
Evropskog suda za ljudska prava u
oblasti slobode izražavanja
Autor: Dominika Bychawska-Siniarska

Bilten je pripremljen u okviru zajedničkog programa Evropske unije i Savjeta Evrope „Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku 2019-2022“, i projekta „Sloboda izražavanja i sloboda medija u Jugoistočnoj Evropi (JUFREX)“.

© Savjet Evrope, oktobar 2020.

Sva prava zadržana. Licencirano Evropskoj uniji pod uslovima. Nijedan dio ove publikacije ne smije biti preveden, reprodukovan ili prenet, ni u jednom vidu i ni na koji način, elektronskim (CD, internet itd.) ili mehaničkim putem, uključujući fotokopiranje, snimanje ili neki drugi vid skladištenja informacija ili njihovog smještanja u sisteme za dalje preuzimanje, bez prethodne pisane dozvole Direktorata za komunikacije (F-67075 Strasbourg Cedex ili publishing@coe.int).

Ovaj bilten je proizveden uz finansijsku podršku Evropske unije i Savjeta Evrope. Mišljenja izražena u ovom biltenu su odgovornost autora i ne odražavaju nužno zvanična mišljenja Evropske unije i Savjeta Evrope.

Sadržaj

UVOD	5
PREGLED NAJVAŽNIJIH PREDMETA U OBLASTI SLOBODE IZRAŽAVANJA	6
<i>Studio Monitori i drugi protiv Gruzije</i> – presuda od 30. januara 2020. godine, predstavka br. 44920/09 i 8942/10	6
<i>Mandli i drugi protiv Mađarske</i> – presuda od 26. maja 2020. godine, predstavka br. 63164/16	7
<i>Szurovecz protiv Mađarske</i> – presuda od 8. oktobra 2019. godine, predstavka br. 15428/16	7
<i>Baldassi i drugi protiv Francuske</i> – presuda od 11. jula 2020. godine, predstavka br. 15271/16	8
<i>Brzeziński protiv Poljske</i> – presuda od 25. jula 2019. godine, predstavka br. 47542/07	9
<i>Pryanishnikov protiv Rusije</i> – presuda od 10. septembra 2019. godine, predstavka br. 25047/05	9
<i>Lilliendhal protiv Islanda</i> – odluka o neprihvatljivosti od 12. maja 2020. godine, predstavka br. 29297/18	10
<i>OOO Flavus i drugi protiv Rusije</i> – presuda od 23. juna 2020. godine, predstavka br. 12468/15	11
DUBINSKA ANALIZA IZABRANIH PREDMETA	13
<i>Tagiyev i Huseynov protiv Azerbejdžana</i> – presuda od 5. decembra 2019. godine, predstavka br. 13274/08.	13
<i>Kablis protiv Rusije</i> – presuda od 30. aprila 2019. godine, predstavka br. 48310/16 i 59663/17	15
<i>Magyar Kétfarkú Kutya Párt protiv Mađarske (VV)</i> – presuda od 20. januara 2020. godine, predstavka br. 201/17	17

Uvod

Bilten je pripremljen u okviru zajedničke inicijative Evropske unije i Savjeta Evrope „Horizontalni instrument za Zapadni Balkan i Tursku 2019–2022” i akcije koja se vodi u sklopu te inicijative „**Sloboda izražavanja i sloboda medija u Jugoistočnoj Evropi (JUFREX)**”.

U cilju nastavka saradnje sa predstavnicima pravne struke i unapređenja znanja iz oblasti slobode izražavanja i slobode medija, eksperti JUFREX-a pripremili su ovaj bilten o najnovijim dešavanjima u praksi Evropskog suda za ljudska prava u oblasti slobode izražavanja (ESLJP, Sud).

Ovaj bilten je nastavak završne konferencije JUFREX 1, održane u aprilu 2019. godine u Sarajevu, kada je razmatrana najnovija sudska praksa ESLJP-a o slobodi izražavanja.

U analiziranom vremenskom periodu (april 2019–jul 2020. godine) Sud je donio niz presuda u različitim oblastima na koje se odnosi član 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima, koje razrađuju ili razjašnjavaju nekoliko već utvrđenih standarda u oblasti pristupa informacijama, pristupa javnim institucijama, slobode onlajn izražavanja, bojkota potrošača (simbolički govor) i izbornih kampanja. ESLJP je takođe imao priliku da proširi granice zaštićenog govora, na osnovu predmeta koji se tiču erotskog sadržaja ili vjerskog govora mržnje. Prvi dio ovog biltena sadrži kratak opis odabranih predmeta, dok drugi dio sadrži detaljnu analizu tri značajna predmeta.

Pregled najvažnijih predmeta u oblasti slobode izražavanja

Studio Monitori i drugi protiv Gruzije – presuda od 30. januara 2020. godine, predstavka br. 44920/09 i 8942/10

Činjenično stanje

U predmetu *Studio Monitori i drugi protiv Gruzije* Sud je spojio dvije predstavke koje su podnijela tri podnosioca predstavke. Prva predstavka odnosi se na prvog i drugog podnosioca predstavke, dok se druga odnosi na trećeg podnosioca predstavke.

Prvi podnosilac predstavke je NVO osnovana za sprovođenje novinarskih istraživanja o pitanjima od javnog interesa. Drugi podnosilac predstavke je novinarka i jedna od članova osnivača NVO. Drugi podnosilac predstavke je 2007. godine, postupajući u ime prvog podnosioca predstavke, zatražila od registra Okružnog suda u gradu Hašuri (Khashuri) da joj omogući pristup spisima predmeta koji se odnose na nepovezani krivični predmet pokrenut protiv određenog T.E, a u kojem je T.E. osuđen. Nije obrazložila svoj zahtjev i kratko je naznačila da namjerava da fotokopira i fotografira materijal krivičnog predmeta koji se nalazi u arhivi sudskog registra. Sudski registar je odbio zahtjev drugog podnosioca predstavke. Drugi podnosilac predstavke podnijela je tužbu protiv odluke registra, zahtjevajući njeno poništavanje. Okružni sud u Borjomiju (Borjomi) odbio je tužbu drugog podnosioca predstavke kao neosnovanu i potvrdio da je osporena odluka sudskog registra zasnovana na ispravnom tumačenju zakona. Drugi podnosilac predstavke je podnijela žalbu. Na ročištu pred Apelacionim sudom u

Tbilisiju odbijen je zahtjev podnosioca predstavke i potvrđena je presuda nižeg suda. Kasnije je Vrhovni sud Gruzije proglasio zahtjev podnosioca predstavke neprihvatljivim i prekinuo postupak.

Treći podnosilac predstavke bio je advokat u Gruziji. Osuđen je za prevaru zbog krađe novca koji mu je klijent povjerio za potrebe jemstva u krivičnom postupku. Još dok je bio u zatvoru, podnosilac predstavke je zatražio kopiju svih sudskih naredbi koje se odnose na izricanje pretpretresnih preventivnih mjera u šest različitih i nepovezanih krivičnih predmeta. Nije precizirao zašto ga zanimaju upravo te informacije. Registar Gradskog suda u Tbilisiju poslao je trećem podnosiocu predstavke kopiju izreke relevantnih sudskih odluka, navodeći da se, prema Zakoniku o krivičnom postupku, mogu objaviti samo izreke odluka o određivanju pritvora. Treći podnosilac predstavke podnio je tužbu protiv registra Gradskog suda u Tbilisiju. Apelacioni sud u Tbilisiju odbio je tužbu trećeg podnosioca predstavke kao neosnovanu.

Potom su se sva tri podnosioca predstavki obratila ESLJP-u, tvrdeći da je njihovo pravo na slobodu izražavanja prema članu 10 Evropske konvencije povrijeđeno uskraćivanjem pristupa traženim informacijama.

Obrazloženje ESLJP-a

Sud nije utvrdio kršenje slobode izražavanja kada su gruzijske vlasti odbile da objelodane spise krivičnih predmeta nevladinoj organizaciji i njenom novinaru, jer oni nijesu precizirali svrhu zahtjeva za informacijama. Štaviše, Sud je smatrao da, s obzirom da je novinarka

mogla da nastavi i završi istraživanje bez uskraćenih informacija, tražene informacije nijesu bile presudne za efektivno ostvarivanje njenih prava na slobodu izražavanja.

Što se tiče druge predstavke koju je podnio advokat nepovezan sa prva dva podnosioca predstavke, sud u Strazburu je smatrao da podnosilac predstavke nije bio ni novinar ni watchdog organizacija, pa stoga, kada je tražio informacije u državnom posjedu, nije mogao da uživa zaštitu prema članu 10 Konvencije.

Napomena: Najvažnija posljedica presude je da *nevladine organizacije, novinari ili druge watchdog organizacije koji traže pristup javnim dokumentima moraju da obrazlože i pojasne da je pristup dokumentima koji traže ključan za njihovo novinarsko izvještavanje i da traženi dokumenti sadrže informacije od javnog interesa*. Ako ovi uslovi nijesu ispunjeni, član 10 Evropske konvencije ne obuhvata pravo na pristup informacijama, što nacionalnim vlastima ostavlja diskreciono pravo da na domaćem nivou odrede opseg i ograničenja prava na pristup javnim dokumentima, bez nadzora od strane ESLJP.

Predmet *Studio Monitori i drugi protiv Gruzije* je jedan od predmeta koji je uslijedio nakon donošenja presude Velikog vijeća u predmetu *Magyar Helsinki Bizottság protiv Mađarske* (presuda od 8. novembra 2016. godine, predstavka br. 18030/11) u kojem su razmatrane granice prava na pristup javnim dokumentima i primjenljivost člana 10 Evropske konvencije (*Bubon protiv Rusije*, presuda od 7. februara 2017. godine, predstavka br. 63898/09 i *Gennadiy Vladimirovich Tokarev protiv Ukrajine*, presuda od 21. januara 2020, predstavka br. 44252/13).

Mandli i drugi protiv Mađarske – presuda od 26. maja 2020. godine, predstavka br. 63164/16

Činjenično stanje

Jedan broj mađarskih novinara je 2016. godine dobio pisma od glavnog službenika za odnose sa medijima parlamenta Mađarske u kojima ih obavještava da im je suspendovana novinarska akreditacija. Tim novinarima je zabra-

njen pristup parlamentu na neodređeno vrijeme jer su prethodno odbili da napuste određene djelove prostorija u kojima im snimanje nije bilo dozvoljeno. Novinari su pristupili ovom dijelu prostorija da bi postavljali pitanja poslanicima jer nijesu mogli da priđu poslanicima u prostoru određenom za tu namjenu.

Obrazloženje ESLJP-a

Sud je konkretno utvrdio da su podnosioci predstavki, novinari koji rade za razne medije, izvještavali o stvarima od javnog interesa – navodnim nezakonitim plaćanjima povezanim sa Narodnom bankom. Njihova akreditacija za rad u parlamentu bila je suspendovana nakon što su pokušali da razgovaraju sa poslanicima izvan područja određenih za takav rad.

Prepoznajući pravo parlamenta da regulišu ponašanje u svojim prostorijama, Sud je utvrdio da podnosioci predstavki nijesu imali mehanizam da se žale na suspenziju njihove akreditacije. Stoga sankcija protiv njih nije bila praćena dovoljnim mehanizmima zaštite, što je rezultiralo kršenjem Konvencije.

Napomena: Presuda predstavlja dalju razradu predmeta *Selmani & drugi protiv Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije* (presuda od 9. februara 2017, predstavka br. 25147/09) u vezi sa prisilnim udaljenjem novinara iz parlamenta tokom protesta.

Szurovecz protiv Mađarske – presuda od 8. oktobra 2019. godine, predstavka br. 15428/16

Činjenično stanje

Podnosilac predstavke je novinar mađarskog onlajn novinskog portala koji je namjeravao da izvještava o aktivnostima nevladine organizacije koja radi u oblasti ljudskih prava u prihvatnom centru za tražioce azila i izbjeglice tokom „izbjegličke krize“ u maju 2015. godine. Podnosilac predstavke je tražio dozvolu od Uprave za imigraciju i državljanstvo (OIN) za ulazak u različite prihvatne cen-

tre, ali su zahtjevi odbijeni sa pozivom na zaštitu bezbjednosti i prava na privatnost tražilaca azila.

Novinar je osporio odbijanje u postupku sudskog preispitivanja, ali je Upravni i radni sud u Budimpešti zaključio da odluka OIN-a nije upravni akt, što znači da u predmetu nije bilo pravnog lijeka na raspolaganju.

Obrazloženje ESLJP-a

ESLJP je primijetio da domaće vlasti nijesu u dovoljnoj mjeri razmotrile da li je odbijanje dozvole za pristup i vršenje novinarskog istraživanja u prihvatnom centru iz razloga koji se tiču privatnog života i bezbjednosti tražilaca azila u praksi bilo neophodno. ESLJP je naglasio da je prikupljanje vijesti, uključujući neposredno posmatranje, suštinski dio slobode štampe. Smatrao je da vlasti nijesu pravilno razmotrile svrhu novinarstva i javni interes za izvještavanje o načinu na koji država upravlja izbjegličkom krizom. Sud je zaključio da nepostojanje bilo kakvog stvarnog odmjeravanja interesa po tom pitanju od strane domaćih vlasti predstavlja apsolutno odbijanje koje ne zadovoljava zahtjeve srazmjernosti prema članu 10 Konvencije. Shodno tome, Sud je smatrao da je došlo do kršenja slobode izražavanja podnosioca predstavke.

Baldassi i drugi protiv Francuske – presuda od 11. jula 2020. godine, predstavka br. 15271/16

Činjenično stanje

Podnosioci predstavke su jedanaest članova „Palestine 68 Collective“, francuske organizacije koja podržava pokret Bojkot, deinvestiranje, sankcije (BDS). Pokret je osnovan 2005. godine kao odgovor palestinskih nevladinih organizacija na *Savjetodavno mišljenje o zakonitosti izgradnje zida od strane Izraela* koje je donio Međunarodni sud pravde (MSP) godinu dana ranije. Septembra 2009. i maja 2010. godine, podnosioci predstavke su učestvovali u akciji

u supermarketu, kada su u kolica stavljali proizvode za koje su smatrali da su izraelskog porijekla i pozivali na bojkot. Shodno tome, državni tužilac iz Kolmara (Colmar) je protiv njih pokrenuo postupak pred Krivičnim sud u Miluzu (Mulhouse) zbog podsticanja na diskriminaciju prema članu 24 stav (8) Zakona od 29. jula 1881. godine. Iako je prvostepeni sud oslobodio podnosioca predstavke u decembru 2011. godine, Apelacioni sud u Kolmaru osudio ih je u novembru 2013. godine. Podnosioci predstavke su se žalili na odluku pred Kasacionim sudom zbog kršenja čl. 7 i 10 Evropske konvencije, ali je Kasacioni sud potvrdio odluku Apelacionog suda.

Obrazloženje ESLJP-a

ESLJP je smatrao da je došlo do kršenja slobode izražavanja aktivista kada su ih domaći sudovi osudili za podsticanje na ekonomsku diskriminaciju zbog poziva na bojkot izraelske robe. Sud je prepoznao da je bojkot sredstvo za izražavanje protesta ili političkih mišljenja o stvarima od javnog interesa i stoga je zaštićen članom 10. Štaviše, kao u specifičnim okolnostima ovog slučaja, bojkot može da podrazumijeva poziv na različiti tretman. Iako je diskriminacija oblik netrpeljivosti koji opravdava legitimno ograničenje slobode izražavanja prema članu 10 stav (2) Konvencije, Sud je pojasnio da podsticanje na drugačiji tretman nije isto što i podsticanje na diskriminaciju. Dalje, podnosioci predstavke nijesu osuđeni za davanje rasističkih ili antisemitskih izjava ili za podsticanje na mržnju ili nasilje. Sud je zaključio da francuski sudovi nijesu pokazali da je osuda podnosilaca predstavke bila neophodna u demokratskom društvu da bi se postigao legitimni cilj zaštite drugih, pa je stoga utvrdio kršenje člana 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Napomena: Predmet predstavlja dalju razradu bojkota i protesta uz upotrebu simboličkog govora, počevši od predmeta *Willem protiv Francuske*, presuda od 16. jula 2009, predstavka br. 10883/05 i predmeta *Mătăsaru protiv Republike Moldavije*, presuda od 15. januara 2019, predstavka br. 69714/16 i 71685/16.

Brzeziński protiv Poljske – presuda od 25. jula 2019. godine, predstavka br. 47542/07

Činjenično stanje

Podnosilac predstavke, gđin Zenon Brzezinski, bio je kandidat za gradskog odbornika na lokalnim izborima u Poljskoj, u oktobru 2006. godine. U brošuri u kojoj je javnost pozvana da glasa, gđin Brzezinski je kritikovao način na koji je vođena opština. Ove kritike su se uglavnom odnosile na gradonačelnika i članove skupštine opštine. Gđin Brzezinski je nagovijestio da su članovi skupštine opštine sklopili određeni dogovor, sa jednim ciljem da iskoriste funkcije koje su zauzimali. Gradonačelnik i jedan lokalni političar koji su bili na meti brošure tužili su gospodina Brzezinskog i podnijeli zahtjev za zabranu distribucije brošure i obavezivanje njenog autora da ispravi netačne informacije i uputi javno izvinjenje. Ujutro 27. oktobra 2006. godine, podnosilac predstavke pozvan je telefonom na ročište zakazano za 13.30 sati istog dana pred Okružnim sudom u Čenstohovi (Częstochowa). Podnosilac predstavke nije prisustvovao ročištu. Odlukom od istog datuma, sud je zabranio gđinu Brzezinskom da nastavi da distribuira svoju brošuru i naložio mu da se izvini i ispravi netačne informacije sadržane u istoj. Takođe mu je naloženo da uplati određeni iznos humanitarnoj organizaciji i podnosiocima tužbe za nastale troškove. Sud je primijetio da je podnosilac predstavke nagovještavao da je izvršena prevara pri dodjeli javnih grantova, mada, prema zaključcima suda, ove činjenice nijesu utvrđene. Smatrao je da su navodi u brošuri 'neistiniti', 'zlomajerni' i da 'prevazilaze dozvoljene oblike izborne propagande'. Apelacioni sud je kasnije potvrdio presudu Okružnog suda.

Obrazloženje ESLJP-a

Sud je konstatovao da su sporne izjave date u kontekstu diskusije o pitanjima važnim za lokalnu zajednicu. Smatrao je da je jezik korišćen u brošuri ostao u granicama prihvat-

ljivog pretjerivanja ili provokacije, uzimajući u obzir uobičajeni ton i diskurs političke debate na lokalnom nivou.

Dalje, pored zabrane nastavka objavljivanja brošure, podnosiocu predstavke je naloženo da se izvini i ispravi komentare koji su smatrani netačnim u izjavi koja će biti objavljena na naslovnoj strani dva lokalna lista. Takođe mu je naloženo da uplati određeni iznos humanitarnoj organizaciji. Kao posljedica toga, Sud je smatrao da je podnosilac predstavke bio podvrgnut kazni koja bi mogla da ima ograničavajuće dejstvo, iako su njegove primjedbe bile dio političke debate.

Napomena: Presuda je potvrda ustaljene sudske prakse koja se odnosi na širu zaštitu političkog govora, a koja proizilazi iz presuda poput predmeta Kwiecień protiv Poljske, presuda od 9. januara 2007. godine, predstavka br. 51744/99 i predmeta Kita protiv Poljske, presuda od 8. jula 2008, predstavka br. 57659/00.

Pryanishnikov protiv Rusije – presuda od 10. septembra 2019. godine, predstavka br. 25047/05

Činjenično stanje

Gđin Sergey Viktorovich Pryanishnikov, državljanin Rusije, osporio je odbijanje domaćih sudova da mu dodijele dozvolu za reprodukciju filma jer je osumnjičen za proizvodnju ili distribuciju pornografije. Podnosilac predstavke je producent erotskih filmova i posjeduje autorska prava na preko 1.500 takvih filmova. On se 2003. godine obratio Ministarstvu za štampu, emitovanje i masovne medije Rusije, tražeći dozvolu za reprodukciju filma koja mu je odbijena jer je Ministarstvo tvrdilo da je gđin Pryanishnikov „predmet istražnih mjera u vezi sa ilegalnom proizvodnjom, oglašavanjem i distribucijom erotskog i pornografskog materijala i filmova“, što je krivično djelo prema Krivičnom zakoniku Rusije. Podnosilac predstavke osporio je odluku pred Privrednim sudom Rusije u Moskvi, Apelacionim sudom i Kasacionim sudom, koji su

svi potvrdili odluku Ministarstva da ne dodijeli dozvolu. Optužbe za proizvodnju/distribuciju pornografije su povučene.

Obrazloženje ESLJP-a

ESLJP je utvrdio da je „odbijanje izdavanja dozvole za reprodukciju filma predstavljalo miješanje u slobodu izražavanja podnosioca predstavke. Miješanje je bilo propisano zakonom i „slijedilo je legitimne ciljeve“ u smislu člana 10 stav (2), štiteći moral i prava drugih, naročito djece. Prilikom utvrđivanja da li je miješanje bilo „neophodno u demokratskom društvu“, međutim, Sud je utvrdio da su se domaće presude – u mjeri u kojoj su se oslanjale na sumnju u vezi sa umiješanošću podnosioca predstavke u proizvodnju i distribuciju pornografije – zasnivale na pretpostavkama, a ne na obrazloženom činjeničnom utvrđenju. ESLJP je primijetio da domaći sudovi nijesu odmjerili uticaj koji bi odbijanje dozvole za reprodukciju filma imalo na sposobnost podnosioca predstavke da distribuira sve filmove za koje je imao sertifikate o distribuciji ili na njegovu slobodu izražavanja uopšte. Domaći sudovi stoga nijesu prepoznali da je predmet podrazumijevao sukob između prava na slobodu izražavanja i potrebe za zaštitom javnog morala i prava drugih, pa nijesu uspjeli da izvrše test srazmjernosti. Sud je smatrao da tako dalekosežno ograničenje njegove slobode izražavanja nije bilo opravdano. Stoga nije postojao razuman odnos srazmjernosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se želio postići. Shodno tome, došlo je do kršenja člana 10 Konvencije.

Lilliendhal protiv Islanda – odluka o neprihvatljivosti od 12. maja 2020. godine, predstavka br. 29297/18

Činjenično stanje

U aprilu 2015. godine, skupština grada Habnarfjörðir (Hafnarfjörður) na Islandu, usvojila je predlog za jačanje obrazovanja i savjetovanja u osnovnim i srednjim školama

o pitanjima koja se tiču inkluzije LGBTI+ populacije. Projekat je koordinisan uz pomoć nacionalnog queer udruženja Islanda, Samtökin '78. Odluka je otvorila značajnu javnu diskusiju o kojoj je izvještavano u vijestima i lokalnim medijima, poput radio stanice Ú.S, gdje su slušaoci mogli da izraze svoja mišljenja preko telefona direktno u emisiji. Jedan od pokretača predloga, gospodin Ó.S.Ó, napisao je članak na Internetu optužujući voditelje emisije jer omogućavaju ljudima da izraze svoje 'jasne predrasude i govor mržnje' bez suprotstavljanja takvoj kritici. Gdin Lilliendahl, podnosilac predstavke u ovom predmetu, naknadno je napisao ove komentare kao odgovor na članak: mi, slušaoci stanice [Ú.S.] nijesmo zainteresovani za bilo kakvo [prostačko] objašnjenje ove kynvillla-e [pogrдна riječ za homoseksualnost, doslovno 'seksualna devijacija'] od strane [Ó.S.Ó.]. To je odvratno. Da se indoktrinišu djeca o tome kako se kynvillingar [doslovno 'seksualni devijanti'] eðla sig ['pare', prvenstveno se koristi za životinje] u krevetu. [Ó.S.Ó.] stoga može da ostane kod kuće, umjesto što uzurpira stanicu [Ú.S.]. Kako odvratno". Udruženje Samtökin '78 je ove komentare prijavilo policiji, tvrdeći da krše član 233 tačka (a) Opšteg krivičnog zakonika, kojim se kažnjava javno izrugivanje, klevetanje, omalovažavanje ili prijetnje osobi ili grupi osoba zbog određenih karakteristika, uključujući njihovu seksualnu orijentaciju ili rodni identitet, uz propisane novčane kazne ili zatvor do dvije godine. Okružni sud u Reykjaviku je prvo oslobodio optužbe podnosioca predstavke, smatrajući da komentari nijesu dostigli prag potreban primjenu člana 233 tačka (a). Presudu je naknadno ukinuo Vrhovni sud Islanda. Sud je izvršio temeljnu analizu okolnosti predmeta, odmjeravajući slobodu izražavanja podnosioca predstavke u odnosu na pravo seksualnih manjina na poštovanje njihovog privatnog života i uživanje ljudskih prava u istoj mjeri kao i druge osobe. Utvrdio je da su komentari podnosioca predstavke bili „ozbiljni, veoma uvredljivi i štetni, ništa od čega nije bilo potrebno da bi izrazio svoje protivljenje takvom obrazovanju“, čime potpadaju pod odredbu člana 233 tačka (a). Shodno tome, osudio je podnosioca predstavke i kaznio ga novčanom kaznom od približno 800

aura. Podnosilac predstavke je podnio pritužbu ESLJP-u tvrdeći da je njegova osuda predstavljala kršenje čl. 10 Konvencije.

Obrazloženje ESLJP-a

Prije razmatranja pritužbi podnosioca predstavke, Sud je analizirao da li treba odbaciti predstavku na osnovu toga što je nespojiva sa članom 17 Konvencije. Pitanje Suda bilo je da li su izjave podnosioca predstavke imale za cilj da podstaknu mržnju ili nasilje i da li je njihovim davanjem pokušavao da se osloni na Konvenciju da bi se uključio u neku aktivnost ili izvršio djela usmjerena na uništavanje prava i sloboda propisanih Konvencijom. Da bi odgovorio na ovo pitanje, Sud se pozvao na svoju presudu u predmetu *Perinçek protiv Švajcarske* (presuda od 15. oktobra 2005. godine, predstavka br. 27510/08) u kojoj je zaključeno da se član 17 primjenjuje samo izuzetno i u ekstremnim slučajevima, a u predmetima koji se odnose na član 10, pribjegava mu se samo ako je odmah jasno je da se pobijanim izjavama nastojalo da se ovom članu oduzme njegova stvarna svrha, primjenjujući pravo na slobodu izražavanja za ciljeve koji su jasno suprotni vrijednostima iz Konvencije. Sud je zaključio da se ne može reći da izjava podnosioca predstavke dostiže visoki prag za primjenjenu člana 17. Sud je naveo da „iako su komentari bili veoma štetni ... nije odmah jasno da su imali za cilj podsticanje nasilja i mržnje ili uništavanje prava i sloboda zaštićenih Konvencijom. Sud je prepoznao da je osuda gđina Lilliendahla nesumnjivo predstavljala miješanje u njegovu slobodu izražavanja, da je ograničenje koje mu je postavljeno propisano zakonom i da je slijedilo legitimni cilj „zaštite prava drugih“.

Razmatrajući da li je ograničenje bilo neophodno u demokratskom društvu, Sud je razmotrio obrazloženje Vrhovnog suda Islanda koji je osudio podnosioca predstavke i zaključio da je uzeo u obzir relevantnu praksu Suda i postupio u okviru polja svoje slobodne procjene. Dalje, ocjena Vrhovnog suda o vrsti i ozbiljnosti komentara nije bila očigledno neosnovana i sud je na odgovarajući način odmjerio lične interese podnosio-

ca predstavke u odnosu na opšti javni interes u predmetu koji se tiče prava rodni i seksualnih manjina. Podsjećajući na načelo supsidijarnosti – koje podrazumijeva da nije na Sudu da svojom ocjenom merituma zamijeni ocjenu Vrhovnog suda – Sud nije našao jake razloge da donese drugačiji zaključak od nacionalnih vlasti. Sud je stoga odlučio da je pritužba prema članu 10 očigledno neosnovana i odbio ju je.

Napomena: Jedno od najstarijih utvrđenih načela Suda je da sloboda izražavanja predstavlja jedan od suštinskih temelja demokratskog društva i da je „primjenjiva ne samo na ‘informacije’ ili ‘ideje’ koje se shvataju pozitivno ili se smatraju neuvredljivima ili neutralnima, nego i na one koje povređuju, šokiraju i remete Državu ili neki dio društva” – to su „zahtjevi pluralizma, tolerancije i otvorenosti duha bez kojih nema ‘demokratskog društva’„ (*Handyside protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 7. decembra 1976. godine, predstavka br. 5493/72). Međutim, sloboda izražavanja ne može se koristiti za širenje mržnje i netrpeljivosti prema različitim manjinama i usklađena je sa nacionalnom demokratskom tradicijom da se ograniči sloboda izražavanja radi zaštite određenih grupa od teških napada kako bi se osiguralo da isti uživaju svoja ljudska prava podjednako kao i drugi.

[OOO Flavus i drugi protiv Rusije – presuda od 23. juna 2020. godine, predstavka br. 12468/15](#)

Činjenično stanje

Predmet se odnosi na niz naredbi za blokiranje koje je izdao Generalni tužilac, a usvojio ih je Roskomnadzor (regulatorna agencija za telekomunikacije Rusije), protiv tri veb-sajta na osnovu Zakona o informacijama, koji je izmijenjen 2013. godine da bi se Generalnom tužiocu dalo ovlašćenje da blokira pristup veb-sajtovima koji sadrže (1) pozive na masovne nered, ekstremističke aktivnosti, učešće u neovlašćenim masovnim okupljanjima; (2) ekstremističke mate-

rijale; kao i (3) informacije o tehnologijama koje se mogu koristiti za pristup blokiranim veb-sajtovima koji sadrže ekstremistički materijal. Naredbe su izdate protiv tri glavna ruska opoziciona veb-sajta, i to: Grani.ru, portal posvećen vijestima i izražavanju mišljenja koji je registrovan kao masovni medij, čiji je vlasnik OOO Flavus, kompanija podnosilac predstavke; internet novine Eg.ru; i veb-sajt Kasparov.ru, u vlasništvu opozicionog političara, koji je takođe jedan od podnosilaca predstavke u ovom predmetu. Veb-sajtovi su sa držali objave podrške ljudima uhapšenim tokom masovnih nereda koji su se 6. maja 2012. godine dogodili na trgu Bolotnaya u Moskvi.

Pristup veb-sajtovima podnosilaca predstavke bio je blokiran i u obavještenju im je bilo rečeno da su obavezni da izbrisu informacije koje su navodno uvrijedljive. Veb-sajt Kasparov.ru naveo je u svojoj predavki ESLJP-u da, uprkos tome što je izvršio zamijenu spornog materijala, nije dobio odgovor od regulatornog tijela za telekomunikacije kada je u više navrata tražio da prestanu da blokiraju pristup. Naredbu za blokiranje veb-sajta donio je Generalni tužilac na osnovu toga što su informacije na veb-sajtovima podnosilaca predstavke „otkrile ujednačeni tematski trend ka izvještavanju o javnim događajima nezakonite prirode na teritoriji Rusije“.

Obrazloženje ESLJP-a

ESLJP je smatrao da su naredbe za blokiranje Vkontakte naloga podnosioca predstavke i ograničavanje pristupa trima blog objavama o planiranim demonstracijama predstavljale „prethodno ograničenje“, jer su tužioci postupali

prije bilo kakve sudske odluke o tome da je sadržaj nezakonit. Takva prethodna ograničenja opravdana su samo u izuzetnim okolnostima i zahtijevala su jasan pravni okvir kako bi ih sudovi mogli efikasno preispitati.

ESLJP je smatrao da su ruski tužioci imali široka ovlašćenja da blokiraju pristup Internet sadržaju povezanom sa učešćem u nedozvoljenim demonstracijama. To široko diskreciono pravo ometalo je sudove u osiguravanju efikasnog preispitivanja odluka i značilo je da će uspješna pravna osporavanja vjerovatno biti teška. Jednomjesečni rok za preispitivanje značio je da se možda neće završiti prije samog događaja, čime postupak gubi smisao. Postupak blokiranja stoga nije sadržao potrebne garancije protiv zloupotrebe, kao što zahtijeva sudska praksa ESLJP-a o mjerama prethodnog ograničenja.

Dalje, objave na Internetu odnosile su se na proteste o pitanju od opšteg javnog interesa, očekivalo se da prisustvuje samo oko 50 ljudi, a podnosilac predstavke nije pozivao na nasilje ili nered. Stoga je njegovo kršenje postupka u vezi sa javnim događajima bilo čisto formalne prirode i manje ozbiljno.

ESLJP je smatrao da nije bilo hitne društvene potrebe za mjerama prethodnog ograničenja i da sudovi nijesu naveli „relevantne i dovoljne razloge“ za miješanje u prava podnosioca predstavke. Stoga je došlo do kršenja člana 10.

Napomena: Presuda je nastavak „ruskih predmeta blokiranja“ i treba je tumačiti u skladu sa presudom u predmetu *Kablis protiv Rusije*, opisanom u tekstu ispod.

Dubinska analiza izabranih predmeta

Tagiyev i Huseynov protiv Azerbejdžana – presuda od 5. decembra 2019. godine, predstavka br. 13274/08.

Činjenično stanje

Podnosioci predstavke su bili gđin Tagiyev i gđin Huseynov, novinari iz Azerbejdžana. Gospodin Tagiyev je poznati kolumnista koji je napisao članak pod naslovom „Evropa i mi”, objavljen u novinama Sanat Gazeti 1. novembra 2006. godine, u okviru serije pod naslovom „Studije Istok-Zapad”. Drugi podnosilac predstavke, kao glavni urednik, odobrio je objavljivanje tog članka. Razne vjerske ličnosti i organizacije u Azerbejdžanu i Iranu oštro su kritikovale članak jer je sadržao poređenje između istočne i zapadne filozofske tradicije i govorio o islamu na pežorativan način.

Tužioci su 11. novembra 2006. godine pokrenuli krivični postupak i istragu protiv podnosilaca predstavke na osnovu člana 283 Krivičnog zakonika, koji se odnosi na podsticanje na vjersku mržnju i neprijateljstvo, počinjeno javno ili preko masovnih medija. U sklopu istrage, sprovedeno je „lingvističko i islamsko vještačenje” čiji je zaključak bio da neki aspekti članka mogu da podstaknu na vjersko neprijateljstvo. Osporeni aspekti teksta uključuju poređenje u kome se navodi da je Isus Hrist bolji od proroka Muhameda i još jedno koje je „ismijavalo” istočne filozofe upoređujući ih sa klovnovima sklonim ludilu. U tekstu je istaknuta još jedna rečenica za koju su autori izvještaja smatrali da znači da „Muslimani koji

žive na Zapadu su teroristi, a islam podržava terorizam”. Osporena rečenica glasila je da će „islam u najboljem slučaju napredovati u Evropi sitnim demografskim koracima. A možda će postojati zemlja u kojoj bi islam predstavljalo nekoliko pojedinaca ili terorista koji žive inkognito” (par. 11).

Podnosioci predstavke su pritvoreni do suđenja. Okružni sud u Sabajilu (Sabayil) je 4. maja 2007. godine proglasio prvog podnosioca predstavke krivim za izazivanje vjerske mržnje i neprijateljstva (član 283 stav 1 Krivičnog zakonika) i osuđen je na tri godine zatvora. Drugi podnosilac predstavke, kao glavni urednik Sanat Gazeti, osuđen je na četiri godine zatvora prema čl. 283 stav 2 tačka 2 (podsticanje vjerske mržnje i neprijateljstva od strane lica u vršenju službene dužnosti). Ove presude zasnivale su se isključivo na izvještaju vještaka.

Iako su se podnosioci predstavki žalili na ove presude na osnovu kršenja člana 10 Evropske konvencije i pozivajući se na povezanu sudsku praksu, Apelacioni sud je 6. jula 2007. godine potvrdio osuđujuće presude, ne uzimajući u obzir moguću povredu slobode govora. Vrhovni sud je potvrdio ovu odluku 22. januara 2008. godine na osnovu jezičke procjene i izjava svjedoka. Prije ove odluke, oba podnosioca predstavke su puštena iz zatvora predsjedničkim ukazom 28. decembra 2007. godine.

Podnosioci predstavke su 7. marta 2008. godine podnijeli Sudu predstavke protiv Republike Azerbejdžan tvrdeći da je došlo do kršenja njihovih prava iz čl. 10 usljed njihove krivične osude za objavljivanje osporenog članka.

U 2011. godini, dok je ovaj predmet bio u toku pred ESLJP-om, prvog podnosioca predstavke je prilikom povratka kući sa posla nepoznati napadač izbo nožem, i on je preminuo u bolnici 19. novembra 2011. godine. Sud je naknadno prihvatio njegovu suprugu kao podnosioca predstavke u cilju daljeg vođenja postupka po predmetnoj predstavki.

Obrazloženje ESLJP-a

Glavno pitanje pred Sudom bilo je da li krivične osude za podsticanje vjerske mržnje i neprijateljstva na osnovu članka „Evropa i mi“ predstavljaju kršenje slobode izražavanja. Podnosioci predstavke su tvrdili da je u članku, u kojem su upoređene vrijednosti islama i hrišćanstva, izraženo mišljenje i da njihove zatvorske kazne na osnovu zaključaka iz izvještaja vještaka predstavljaju neopravdano i nesrazmjerno miješanje u njihovu slobodu izražavanja. Štaviše, istakli su da je tiraž novina bio samo oko 800 primjeraka, što ima mali uticaj na društvo.

Iako se vlada Azerbejdžana složila sa podnosiocima predstavke da je krivična osuda miješanje u njihovu slobodu izražavanja, tvrdila je da je ta osuda legitimna, jer je osporeni članak bio „uvredljivi napad na religiju“, koji „vrijeđa vjerska osjećanja“ i da su ga različiti segmenti društva u velikoj mjeri kritikovali (par. 30). Vlada je iznijela stav da države uživaju šire polje slobodne procjene, naročito kada se uzme u obzir „javni moral“, jer ovaj koncept nema jedinstvenu definiciju među evropskim društvima. Tako su domaći sudovi uspjeli da uspostave ravnotežu između slobode vjeroispovjesti i slobode izražavanja.

Sud je započeo potvrđivanjem da su krivične osude predstavljale miješanje u pravo na slobodu izražavanja prema članu 10 Evropske konvencije. Dalje, Sud je razmotrio da li je ovo miješanje bilo opravdano prema članu 10 stav 2 EKLJP. Da bi se smatralo opravdanim miješanjem, miješanje mora da bude propisano zakonom, država mora da slijedi legitimni interes, a miješanje mora da bude neophodno u demokratskom društvu. U konkretnom predmetu, Sud je primijetio da su

krivične osude izrečene na osnovu člana 283 Krivičnog zakonika bile predviđene zakonom i da su slijedile legitimne ciljeve zaštite prava drugih i sprečavanja nereda (par. 32).

Sud je zatim ocijenio da li je krivična presuda zadovoljila kriterijum goruće društvene potrebe i da li je stoga bila neophodna u demokratskom društvu. Sud je naveo da sloboda izražavanja igra presudnu ulogu u demokratskom društvu; opseg prava obuhvata ne samo neuvredljive izraze već i uvredljive, šokantne i uznemirujuće. U ovom predmetu, prava novinara prema članu 10 moraju da budu odmjerena u odnosu na član 9 koji se odnosi na pravo na slobodu misli, savjesti i vjeroispovjesti, koji nameće „dužnost da se izbjegavaju, što je više moguće, izrazi koji su, u pogledu objekta obožavanja, bespotrebno uvredljivi za druge i vulgarni“ (par. 37 i vidjeti predmet Gienewski protiv Francuske, presuda od 31. januara 2006, predstavka br. 64016/00). Sud je pojasnio da „[kada] takvi izrazi prelaze granice kritičkog poricanja vjerskih uvjerenja drugih ljudi i vjerovatno podstiču na vjersku netrpeljivost“ (par. 37), države mogu da ograniče pravo na slobodu izražavanja. Državne vlasti takođe imaju šire diskreciono pravo da usvoje restriktivne mjere jer „ne postoji jedinstvena evropska koncepcija o zahtjevima zaštite prava drugih u vezi sa napadima na njihova vjerska uvjerenja“ (par. 39).

Međutim, opseg polja slobodne procjene država se sužava kada izražavanje uključuje slobodu štampe i kada tema doprinosi diskusijama od javnog interesa, što je u ovom predmetu slučaj. Iako je u članku bilo pogrdnih komentara o islamu, glavno pitanje u članku bilo je poređenje istočnih i zapadnih vrijednosti. Stoga se članak mora analizirati u kontekstu uloge religije u društvu koja je povezana sa javnim interesom (par. 45).

Prilikom razmatranja srazmjernosti ograničenja, Sud je koristio svoju prethodnu sudsku praksu da bi odredio da se moraju uzeti u obzir sadržaj, kontekst i namjera govornika. Iako se neke primjedbe o proroku Muhamedu i islamu u članku mogu smatrati „sposobnim da izazovu vjersku mržnju“ (par. 46), Sud je naglasio da nacionalne vlasti moraju da „izvrše sveobuhvatnu procjenu osporenih

komentara, iznoseći relevantne i dovoljne razloge za opravdanje miješanja” (par. 46). Kako su domaći sudovi jednostavno ponovili ono što je navedeno u izvještaju vještaka i prihvatili „pravnu karakterizaciju osporenih primjedbi” iz izvještaja, Sud je zaključio da domaći sudovi nijesu obavili sopstvenu pravnu procjenu, što nije bilo prihvatljivo. Pored toga, sud je primijetio da domaći sudovi nijesu razmotrili članak u kontekstu opšte diskusije o religiji i da u njemu nije bilo ničega što bi podrivalo osnovne vrijednosti ili prava iz Konvencije. Uzimajući u obzir namjeru autora i kontekst članka, ovaj članak imao je za cilj da razmotri „ulogu religije u društvu i njenu ulogu u razvoju društva” a što je u javnom interesu (par. 45). Sud je smatrao da „domaći sudovi u svojim odlukama nijesu ni pokušali da odmjere pravo podnosioca predstavke na slobodu izražavanja u odnosu na zaštitu prava vjernika da ne budu vrijeđani na osnovu svojih uvjerenja” (par. 48).

Sud je uzeo u obzir vrstu i ozbiljnost miješanja koje je rezultiralo sankcijom izrečene podnosiocima predstavke (tri, odnosno četiri godine zatvora). Iako su podnosioci predstavke na kraju oslobođeni, proveli su više od trinaest mjeseci u pritvoru. Sud je primijetio da bi izricanje krivičnih sankcija nekome ko izrazi mišljenje o ulozi religije u društvu imalo odvratajući efekat na slobodu štampe, koja igra presudnu ulogu u demokratskom društvu.

Razmotrivši sve faktore, Sud je zaključio da je krivična osuda podnosioca predstavke bila nesrazmjerna i da nije bila neophodna u demokratskom društvu i utvrdio je kršenje slobode izražavanja garantovano članom 10 Evropske konvencije.

Opšti komentar

Presuda podržava važna načela utvrđena u predmetu *Paraskevopoulos protiv Grčke* (presuda od 28. juna 2018. godine, predstava br. 64184/11), u kojoj Sud navodi, „da su domaći sudovi prilikom razmatranja podsticanja na mržnju dužni da ocijene (a) kontekst, (b) namjeru autora i (c) javni interes razmatrane stvari, u kombinaciji sa drugim relevantnim elementi-

ma”. Presuda dodatno potvrđuje sudski presek, navodeći da se potencijalno podstrekavanje može ograničiti samo „pod strogim uslovima” ‘relevantnih i dovoljnih razloga’ koji opravdavaju srazmjerno miješanje”. Presuda takođe razjašnjava stav usvojen u predmetu *E.S. protiv Austrije* (presuda od 25. oktobra 2018. godine, predstava br. 38450/12), gdje je Sud smatrao da čak ni u žustroj raspravi nije u skladu sa članom 10 Konvencije da se inkriminišuće izjave umotaju u ambalažu inače prihvatljivog izražavanja mišljenja i zaključi da to čini prihvatljivim izjave koje prelaze dozvoljene granice slobode izražavanja.

Kablis protiv Rusije – presuda od 30. aprila 2019. godine, predstava br. 48310/16 i 59663/17

Činjenično stanje

Guverner Republike Komi i nekoliko visokih zvaničnika uhapšeni su 2015. godine i protiv njih je pokrenuta istraga zbog sumnje da su pripadnici organizovane kriminalne grupe i zbog pronevjere. Podnosilac predstavke, gđin Kablis, obavijestio je gradske vlasti Siktivkara (Syktyvkar) o svojoj namjeri da organizuje ‘okupljanje’ nekoliko dana kasnije, na raskrsnici iza Lenjinovog spomenika na trgu Stefanovskaja. Cilj događaja bila je „diskusija o zastoju vlade Republike Komi”. Očekivalo se da će oko 50 ljudi učestvovati u ovom mirnom javnom događaju. Gđin Kablis je takođe na svom internet blogu objavio komentare o događajima i svom planu da organizuje ‘okupljanje’. Nakon odbijanja gradske uprave Siktivkara da odobri odabrano mjesto na trgu Stefanovskaja, gđin Kablis je objavio poruku na svom blogu i takođe objavio post na VKontakte, najpopularnijem onlajn servisu za društveno umrežavanje u Rusiji, sa pozivom na učešće u javnoj diskusiji iza Lenjinovog spomenika u Siktivkaru dva dana kasnije.

Sjutradan je nalog gospodina Kablisa na VKontakte blokiran po naredbi Federalne službe za nadzor komunikacija, informacione tehnologije i masovne medije i zamjenika Generalnog tužioca Ruske

Federacije. Zamjenik Generalnog tužioca smatrao je da objava na VKontakte sadrži informacije o nezakonitom 'okupljanju' koji će se održati, pa je stoga predstavljala poziv za učešće u nezakonitom javnom događaju protivno Zakonu o javnim događajima, što opravdava blokiranje naloga u skladu sa članom 15 stav 3 tačka (1) Zakona o informacijama. Administrator Internet stranice koja je bila domaćin njegovog bloga takođe je obavijestio gđina Kablisa da je pristup trima unosima na blogu kojim se ljudi pozivaju na najavljeno 'okupljanje' ograničen po naredbi Generalnog tužioca, jer su objave sadržale pozive za učešće na javnim događajima koji se održavaju protivno utvrđenom postupku. Gđin Kablis osporio je odluke Generalnog tužioca, ali je njegova žalba odbijena na svim relevantnim domaćim nivoima.

Gđin Kablis se žalio na ograničenja lokacije njegovog okupljanja prema članu 10 (sloboda izražavanja) i članu 11 (sloboda okupljanja i udruživanja), i naveo je da prema članu 13 (pravo na efikasan pravni lijek) nije imao efikasnu zaštitu prava iz člana 11. Takođe se pozivao na član 10 žaleći se na ograničenja na svom nalogu VKontakte i unosima na blog.

Obrazloženje ESLJP-a

Naredbe za blokiranje naloga gđina Kablisa na VKontakte i ograničavanje pristupa trima onlajn unosima o planiranim demonstracijama predstavljale su „prethodno ograničenje” pošto su tužioci postupali prije bilo kakve sudske odluke o nezakonitosti sadržaja. Takva prethodna ograničenja bila su opravdana samo u izuzetnim okolnostima i zahtijevala su jasan pravni okvir kako bi ih sudovi mogli efikasno preispitati (par. 91). Tužioci su imali široka ovlaštenja da blokiraju pristup Internet sadržajima o učestvovanju u nezakonitim demonstracijama. To široko diskreciono pravo takođe je sprečavalo sudove u osiguravanju efikasnog preispitivanja takvih odluka i značilo je da će uspješna pravna osporavanja vjerovatno biti teška. Jednomjesečni rok za takvo preispitivanje značio je da se možda neće završiti prije samog događaja, zbog čega postupak nije imao smisla. Postupak blokiranja stoga nije pred-

viđao potrebne garancije protiv zloupotrebe koje su zahtijevane praksom Suda u pogledu mjera prethodnog ograničavanja (par. 97).

Član 15 stav 3 Zakona o informacijama ne zahtijeva da Generalno tužilaštvo razmotri da li je neophodno blokiranje cjelokupnog veb-sajta, a ne određene informacije objavljene na njemu, uzimajući u obzir kriterijume koje je utvrdio i primijenio Sud prema članu 10 EKLJP. Sud je naglasio da „takva obaveza, međutim, proizlazi direktno iz Konvencije i iz prakse institucija Konvencije. Konkretno, član 10 zahtijeva da vlasti uzmu u obzir, između ostalog, činjenicu da takva mjera kojom se sprečava pristup velikoj količini informacija, u značajnoj mjeri ograničava prava korisnika Interneta i da ima značajan kolateralni efekat na materijal za koji nije utvrđeno da je nezakonit (par. 94).

Same internet objave ticale su se okupljanja o pitanjima od opšteg javnog interesa, očekivalo se da prisustvuje samo oko 50 ljudi, a podnositelj predstavke nije pozivao na nasilje ili nered. Kršenje postupka za održavanje javnih događaja stoga se zasnivalo samo na formalnim osnovama, bilo je neznatno i nije moglo da dovede do štetnih posljedica po javnu bezbjednost ili prava drugih (par. 103).

Nije bilo goruće društvene potrebe za mjerama prethodnog ograničenja i sudovi nijesu naveli „relevantne i dovoljne razloge” za miješanje u prava podnosioca predstavke. Stoga je došlo do kršenja člana 10. Sud je zaključio da Rusija treba da plati gđinu Kablisu 12.500 eura na ime nematerijalne štete i 2.500 eura na ime troškova i izdataka.

Opšti komentar

Presuda naročito sadrži jasnu poruku protiv „preširokih i nejasnih” zakonskih odredbi kojima se uvode oblici prethodnih ograničenja i ponavlja potrebu za ocjenjivanjem konkretnih okolnosti predmeta. Takođe pojašnjava da takvo zakonodavstvo kao minimalnu garanciju mora da obezbijedi mogućnost sudskog preispitivanja mjere blokiranja objava ili naloga kojima se poziva na učešće u mirnim demonstracijama prije datuma predmetnog javnog događaja. Oči-

gledno je da mogu postojati i druge okolnosti u kojima se brzo sudsko preispitivanje mora garantovati „jer je vijest kvarljiva roba i odlaganje njenog objavljivanja, čak i na kratak period, može joj oduzeti svu vrijednost i interesovanje za nju” (par. 91). Presudom se razrađuje prethodna sudska praksa u vezi sa blokiranjem interneta, naročito u predmetu *Ahmet Yildirim protiv Turske* (presuda od 18. decembra 2012. godine, predstavka br. 3111/10) i *Cengiz i drugi protiv Turske* (presuda od 1. decembra 2015. godine, predstavka br. 48226/10 i 14027/11).

Magyar Kétfarkú Kutya Párt protiv Mađarske (VV) – presuda od 20. januara 2020. godine, predstavka br. 201/17

Činjenično stanje

Podnosilac predstavke pred Evropskim sudom za ljudska prava bila je jedna mađarska politička stranka (MKKP). U Mađarskoj je 2. oktobra 2016. godine održan referendum u vezi sa planom Evropske unije za relokaciju migranata. Tokom referendumske kampanje, nekoliko opozicionih partija pozvalo je građane da glasaju tako što će glasačke listiće učiniti nevažećim, a u znak protesta protiv održavanja referenduma. Podnosilac predstavke je glasačima stavio na raspolaganje aplikaciju za mobilni telefon pod nazivom „the cast-an-invalid-vote app” (aplikacija za nevažeće glasove), gdje su mogli da postavljaju i dijele sa javnošću fotografije svojih glasačkih listića, kao i da dodaju komentare o razlozima iz kojih su glasali na taj način. Jedna od glavnih karakteristika aplikacije bila je da su korisnici mogli da anonimno postavljaju i dijele fotografije.

Jedno fizičko lice je 29. septembra 2016. godine podnijelo žalbu Nacionalnoj izbornoj komisiji Mađarske (Komisija) zbog te aplikacije. Smatralo je da je aplikacija kršila načela pravičnosti izbora, tajnosti glasanja i pravilnog ostvarivanja prava. Komisija je zaključila da je aplikacija u očima javnosti mogla da diskredituje rad izbornih tijela i sisteme brojanja glasova. Komisija je naložila poli-

tičkoj stranci podnosiocu predstavke da se uzdrži od daljih kršenja. Između ostalog, smatrala je da je fotografisanje glasačkih listića moglo da dovede do izborne prevare.

Podnosilac predstavke je potom tražio preispitivanje odluke pred Vrhovnim sudom Mađarske (Kúria). Vrhovni sud Mađarske je 10. oktobra 2016. godine potvrdio odluku Komisije u vezi sa kršenjem načela pravilnog ostvarivanja prava. Smatrao je da zabrana fotografija i objavljivanja nije narušila slobodu izražavanja birača, budući da su mogli da izraze svoje mišljenje glasajući i da dijele sa drugima kako su glasali. Vrhovni sud Mađarske je preinačio ostatak odluke Komisije o kršenju tajnosti izbora i diskreditaciji rada izbornih tijela.

Isto fizičko lice je 3. oktobra 2016. godine podnijelo novu žalbu Komisiji pošto je politička stranka aktivirala aplikaciju tokom dana održavanja referenduma. Komisija je 7. oktobra 2016. godine ponovila svoje prethodne zaključke. Takođe je dodala da je, kako je aplikacija pozivala glasače da glasaju tako da glasačke listiće učine nevažećim, to moglo da utiče na birače i, prema tome, predstavlja nezakonitu kampanju. Kaznila je političku stranku sa približno 27.000 eura.

Vrhovni sud Mađarske je 18. oktobra 2016. godine djelimično potvrdio odluku Komisije. Potvrdio je zaključak da je fotografisanje glasačkih listića predstavljalo kršenje načela pravilnog ostvarivanja prava. Smanjio je novčanu kaznu izrečenu političkoj stranci na 330 eura.

Politička stranka podnosilac predstavke je tada podnijela ustavne žalbe protiv odluka Vrhovnog suda Mađarske, tvrdeći da je njima prekršeno pravo na slobodu izražavanja. Ustavni sud je žalbe proglasio neprihvatljivim 24. oktobra 2016. godine, tvrdeći da se predmeti ne tiču prava političke stranke na slobodu izražavanja. Smatrao je da je politička stranka samo obezbijedila forum za birače preko koga će da razmjenjuju fotografije svojih glasačkih listića, a sama nije izrazila mišljenje. Prema tome, nije bila „lično pogođena” odlukom Vrhovnog suda Mađarske.

Politička stranka podnosilac predstavke je naknadno podnijela predstavku ESLJP-u, žaleći se

da je izricanjem novčane kazne za upravljanje aplikacijom za mobilni telefon koja omogućava glasačima da objave fotografije svojih glasačkih listića, povrijeđeno njeno pravo na slobodu izražavanja garantovano članom 10 Evropske konvencije. Naročito je tvrdila da obezbjeđivanje foruma biračima za izražavanje njihovih mišljenja potpada pod opseg prava na slobodu izražavanja. Vlada je tvrdila da nije bilo miješanja u pravo podnosioca predstavke na slobodu izražavanja, jer se nije izrazio govorom. Takođe je tvrdila da je novčana kazna imala za cilj osiguranje urednog vođenja postupka glasanja i pravilne upotrebe glasačkih listića.

Obrazloženje ESLJP-a

Predmet je prvi put razmatran u presudi vijeća ESLJP. Vijeće je 23. januara 2018. godine u svojoj presudi presudi zaključilo da je kažnjavanje MKKP-a zbog obezbjeđivanja sredstva prenosa putem kojeg drugi mogu da dijele i primaju informacije predstavljalo miješanje u pravo MKKP-a na slobodu izražavanja prema članu 10 Konvencije. Štaviše, Vijeće je smatralo da je vlada Mađarske prekršila pravo na koje se poziva propustivši da naznači kojoj svrsi prema članu 10 stav (2) služi zabrana. Dakle, Vijeće je jednoglasno zaključilo da se ne može smatrati da je miješanje slijedilo legitimni cilj u skladu sa članom 10 stav (2) Konvencije i da je prema tome došlo do kršenja člana 10. Vlada je, međutim, zatražila upućivanje Velikom vijeću, što joj je i odobreno.

Veliko vijeće je započelo navođenjem da upotreba fotografija uopšte služi važnim komunikacionim funkcijama, jer fotografije prenose informacije neposredno. ESLJP je u brojnim prilikama prepoznao da pravo na slobodu izražavanja uključuje objavljivanje fotografija (*Von Hannover protiv Njemačke* br. 2, presuda VV od 7. februara 2012. godine, br. 40660/08 i 60641/08, par. 103; *Ashby Donald i drugi protiv Francuske*, presuda od 10. januara 2013. godine, br. 36769/08, par. 34). Prema mišljenju Suda, objavljivanje fotografija glasačkih listića predstavlja oblik ponašanja koji ispunjava uslove da bi se smatrao ostvarivanjem slobode izražavanja (par. 86). Štaviše, obezbjeđi-

vanje mobilne aplikacije za potrebe objavljivanja fotografija predstavlja način distribuisanja koji je takođe zaštićen članom 10 (par. 87). Stoga je Sud na mobilne aplikacije u izbornom kontekstu, primijenio isti tretman kao u svojoj prethodnoj sudskoj praksi koja se ticala usluga Google-a koje omogućavaju kreiranje i dijeljenje veb-sajtova (*Ahmet Yildirim protiv Turske*, presuda od 18. decembra 2012. godine, predstavka br. 3111/10) i usluge video hostinga (*Cengiz i drugi protiv Turske*, presuda od 1. decembra 2015. godine, predstavka br. 48226/10 i 14027/11) (par. 87). ESLJP je takođe smatrao da su se dva aspekta – obezbjeđivanje foruma za sadržaj treće strane i sam prenos informacija i ideja – međusobno čvrsto preplela u okolnostima ovog predmeta (par. 91).

Analizirajući da li je miješanje bilo propisano zakonom, Sud je podsjetio da to ne zahtijeva samo postojanje pravne osnove u domaćem pravu, već postavlja i zahtjeve u pogledu kvaliteta tog zakona (par. 93). Ocjena Velikog vijeća bila je da 'pojam „kvaliteta zakona“ zahtijeva, kao posljedicu testa predvidljivosti, da zakon bude kompatibilan sa vladavinom prava; to podrazumijeva da u domaćem zakonu moraju postojati odgovarajuće garancije protiv proizvoljnog miješanja javnih vlasti (par. 93). Štaviše, pojam predvidljivosti zahtijeva formulaciju sa 'dovoljnom preciznošću koja omogućava osobi da reguliše svoje ponašanje' (par. 94). U kontekstu digitalne komunikacije, Veliko vijeće je smatralo da zakoni 'moraju da drže korak sa promjenljivim okolnostima'. S tim u vezi, ESLJP je naglasio da ne zahtijeva da svi detaljni uslovi budu navedeni u tekstu zakona. Ipak, Sud je objasnio da se zahtjevi 'zakonitosti' mogu zadovoljiti ako su dodatna pojašnjenja sadržana u aktima nižeg nivoa (par. 94).

Pozivajući se na ustaljenu sudsku praksu, ESLJP je ukazao na izborni kontekst predmeta i činjenicu da se tiče slobode izražavanja političke stranke. Ova okolnost je dala posebnu težinu procjeni predvidljivosti (par. 99–101). U tom smislu, Sud je naglasio suštinsku ulogu političkih partija u osiguravanju pluralizma i pravilnog funkcionisanja demokratije, što zahtijeva strogi nadzor ograničenja koja se tiču slobode izražavanja političkih partija. Taj nadzor proširuje se na predvidljivost

zakona kojim se uvode ograničenja i na procjenu da li pravni osnov isključuje bilo kakvu proizvoljnost kod njegove primjene. U isto vrijeme, ESLJP je izjavio da procjena ostaje nacionalna nadležnost, van djelokruga njegovog nadzora.

Veliko vijeće se dalje oslanjalo na domaću sudsku praksu Ustavnog suda Mađarske, ukazujući na nejasnoću pravnog načela ostvarivanja prava u skladu sa njihovom namjenom (par. 110). „S obzirom na posebnu važnost predvidljivosti zakona kada je u pitanju ograničavanje slobode izražavanja političke stranke u kontekstu izbora ili referenduma, Sud zauzima stanovište da je značajna neizvjesnost u vezi sa potencijalnim efektima osporenih zakonskih odredbi koje su primjenjivale domaće vlasti prevazišla ono što je prihvatljivo prema članu 10 stav 2 Konvencije” (par. 116). U konačnom, zbog posebnog značaja predvidljivosti kada je riječ o slobodi izražavanja političke stranke u kontekstu izbora ili referenduma, Sud je smatrao da je zakonska odredba prevazišla dozvoljeno prema članu 10 stav 2 Konvencije.

Presudom je ustanovljen važan presedan, jer je ESLJP prvi put presudio o upotrebi mobilnih aplikacija. Odluka proširuje slobodu izražavanja jer je Sud prepoznao da će sankcije izrečene operaterima veb aplikacija zbog pružanja sredstava za komunikaciju drugim osobama i dalje predstavljati miješanje u pravo na slobodu izražavanja. Presuda je takođe rijetka prilika u kojoj je ESLJP detaljno analizirao da li je neka mjera zaista težila „legitimnom cilju” prema članu 10 stav 2 Konvencije. Ovom prilikom, Sud je restriktivno protumačio „legitimne ciljeve” prema članu 10 stav 2 Konvencije. Presudu treba tumačiti u skladu sa Preporukom Savjeta Evrope, *CM/Rec(2016)5 Komiteta ministara državama članicama o slobodi interneta* (13. april 2016. godine) i Preporukom Savjeta Evrope, *CM/Rec (2007)16 Komiteta ministara državama članicama o mjerama za unapređenje vrijednosti interneta kao javnog servisa* (7. novembar 2007. godine).

Sloboda izražavanja i sloboda medija u Jugoistočnoj Evropi (JUFREX)

Ova akcija je dio „Horizontalnog instrumenta za Zapadni Balkan i Tursku 2019–2022“ i zasniva se na rezultatima postignutim tokom prethodnog regionalnog zajedničkog programa EU/SE „Jačanje pravosudne ekspertize o slobodi izražavanja i medijima u Jugoistočnoj Evropi (JUFREX)“. Regionalna akcija je snažno povezana sa šest JUFREX akcija specifičnih za korisnike u: Albaniji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Kosovu*, Sjevernoj Makedoniji i Srbiji.

JUFREX aktivnosti se sprovode sa ciljem da se:

- „unaprijedi sloboda izražavanja i sloboda medija u skladu sa evropskim standardima;
- unaprijedi primjena tih standarda angažovanjem niza aktera odgovornih za primjenu tih standarda u okviru svog svakodnevnog posla, kao što su: sudije, tužioci, advokati, policijski službenici, predstavnici regulatornih organa za medije, predstavnici medija i studenti;
- konsoliduje platforma za regionalnu saradnju, diskusiju i razmjenu dobrih praksi“.

Kada postoji povoljno okruženje za slobodu izražavanja i slobodu medija, pri čemu je pravo na traženje, prenos i primanje informacija dobro zaštićeno, građani mogu istinski da učestvuju u demokratskim procesima. Nacionalne institucije za obuku predstavnika pravne struke (pravosudne akademije i advokatske komore) imaju presudnu ulogu da bi to postalo stvarnost.

Sve aktivnosti JUFREX-a zasnivaju se na inovativnim i modernim alatima za učenje o slobodi izražavanja i slobodi medija i koriste dinamičnu metodologiju za učenje odraslih i model ravnopravne interakcije.

„Horizontalni instrument za Zapadni Balkan i Tursku 2019–2022“ zajednička je inicijativa Evropske unije i Savjeta Evrope koja omogućava korisnicima da ispune svoje reformske programe u oblastima ljudskih prava, vladavine prava i demokratije i da ispoštuju evropske standarde, uključujući, ako je to relevantno, u okviru procesa proširenja EU.

* Ovaj naziv ne dovodi u pitanje stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1244 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o proglašenju nezavisnosti Kosova.

Savjet Evrope je vodeća organizacija za ljudska prava na evropskom kontinentu. Čini ga 47 država članica, uključujući sve članice Evropske unije. Sve države članice Savjeta Evrope su potpisale Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, ugovor kojim se štite ljudska prava, demokratija i vladavina prava. Evropski sud za ljudska prava nadgleda primjenu Konvencije u državama članicama.

www.coe.int

Zemlje članice Evropske unije su odlučile da udruže svoje stručno znanje i iskustvo, resurse i sudbine. Zajedno su izgradile stabilno okruženje, demokratiju i održivi razvoj zadržavajući kulturnu raznolikost, toleranciju i individualne slobode. Evropska unija je posvećena dijeljenju svojih dostignuća i vrijednosti sa zemljama i narodima van svojih granica.

www.europa.eu

Finansirano
od strane Evropske unije i
Savjeta Evrope

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implementirano
od strane Savjeta Evrope